

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

HERTHA

TIDSKRIFT FÖR DEN SVENSKA
KVINNORÖRELSEN
UTGIVEN AV FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET
❖ REDAKTÖR: ELLEN KLEMAN ❖

STOCKHOLM

Skandinaviens största livförsäkringsbolag.

År 1913.

Nybeviljad livförsäkringssumma ..... öfver 25 $\frac{1}{4}$ millioner kronor.
 Premieinkomst ..... öfver 8 millioner kronor.
 Ränte- och hyresinkomst ..... öfver 3.1 millioner kronor.

Livförsäkringssumman vid årets slut öfver 255.8 millioner kronor.
 Samtliga tillgångar ca ..... 75 millioner kronor.
 I tillgångarna ingå aktieägarnes garantifondsförbindelser
 å 800,000 Kr.

Till försäkringsägarna: kontant vinst ..... Kr. 1.089.614: 30
 Till aktieägarna: utdelning ..... „ 30.000: —

Under sin verksamhet har bolaget utbetalat till försäkringsägarna:

vinst ..... öfver 13.000.000 Kr.
 dödsfallsersättningar öfver 31.000.000 „
 kapitalförsäkr.-belopp och
 lifräntor ..... öfver 11.200.000 „ **Kr. 55.200.000**

Dugliga kvinnliga agenter antagas. 17

P.A. COLLIJNS
BOMULLSVÄFNADER

STÖRSTA

URVAL

AF

BÄSTA SVENSKA
FABRIKAT

HOS HVARJE VÄLSORTERAD VÄFNADSHANDLARE

22.

Önskar Ni Eder

en symaskin, som ger en *särskild* vacker söm vare sig Ni syr i det tunnaste siden eller de gröfsta kapptyger, bör Ni köpa

Husqvarna

Central Bobbin Symaskin,

ty dessa maskiner hafva genom sin öfverlägsna konstruktion, sin mångsidiga användning och öfriga framstående egenskaper blifvit så omtyckta, att de under de få år de varit i marknaden, trots sitt något högre pris erhållit en verkligt storartad spridning, det bästa beviset för att en vara är god. **CENTRAL-BOBBIN-MASKINEN** tillverkas i två storlekar, en mindre för familjer och syateljörer och en större för skrårderier. **OBS!** Fördelaktiga betalningsvillkor.

29

BANBRYTANDE och i hela världen enastående äro de små **Hälsobrunnar** med namn av **Radiumelement**, som av Aktiebolaget Radioaktiva Vatten konstruerats, tillverkas och uthyras till allmänheten för

daglig tillverkning i hemmet av starkt radiumemanationsvatten till genomgående av fullständiga brunnskurer. Hyresavgiften är nu så billig, att elementen äro för varje behövande lätt tillgängliga. Så kosta: typ M å 5000 rad. enheter 10 öre pr dag, typ A å 10000 r. e. 17 öre, typ B å 25000 r. e. 34 öre, typ F å 35000 r. e. 44 öre, typ K å 50000 r. e. 54 öre, typ L å 80000 r. e. 67 öre, typ R å 125000 r. e. 84 öre och typ X å 160000 r. e. 100 öre pr dag. Kostnaden per person ställer sig ännu lägre om flere personer tillsammans hyra ett starkt element och dela vattnet. En drickskur bör icke understiga 30 dagar. Kurens verkningar äro, allt efter vad med drickningen avses, beroende av elementets styrka och kurens utsträckning. Så fordrar t. ex. en svårartad gikt för att kunna påverkas, både ett starkt element och en lång kurtid. Det individuella gör sig ofta gällande. Vid 1913 års slut hade ca 8000 personer i vårt land hyrt våra Radiumelement och mer än 10000 personer begagnat sig av dem för hävande av ett flertal sjukdomar, speciellt **Gikt** och **Reumatism**, **Neuralgier** och **Neuriter**, ämnesomsättningssjukdomar, kroniska inflammationer och katarrer i slemhinnor etc.

Tillskriv oss och begär de närmare upplysningar som önskas

Aktiebolaget Radioaktiva Vatten,

Brunkebergstorg 11, STOCKHOLM.

Rikstelefon 3813 — Allm. Tel. 16390.

Chefkemist: Docenten vid Kungl. Tekn. Högskolan John Köhler. Kontrollant: Dr. John Rosengren.

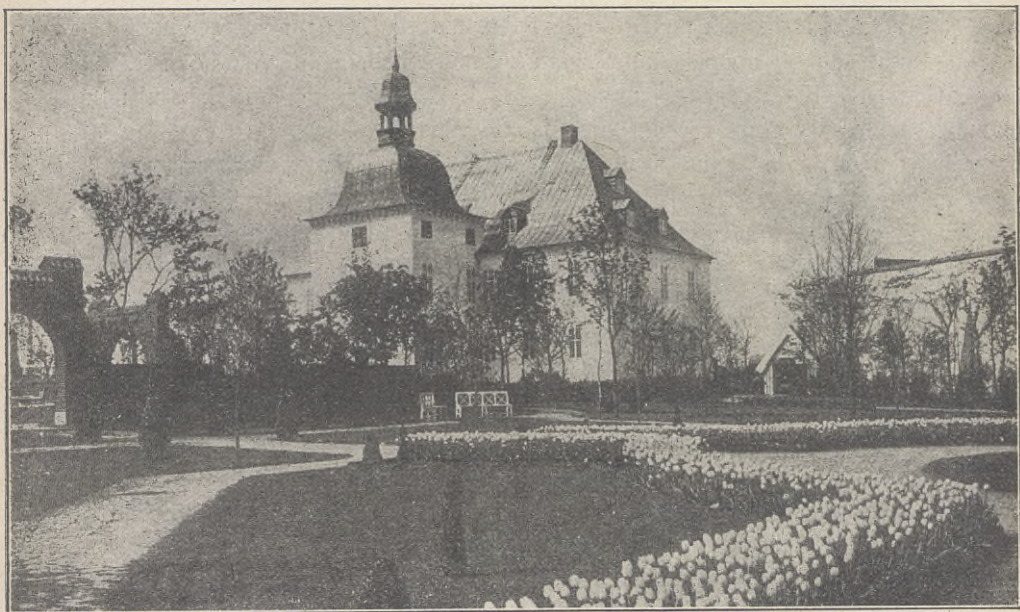
25

HERTHA

I. ÅRGÅNG

1 JUNI 1914

HÄFTE XI

Kvinnornas slott.

I.

Det var onekligen något alldeles särskilt att komma till Malmö just den 15 maj på morgonen. Strålände majsol och lagom varmt, en riktig skånsk försommardag, och blommande fruktträd och vårbloster av alla de slag i parker och trädgårdar. Och överallt flaggor! Det var ett otal flaggor, som hissats Malmö stora dag till ära, vart man såg mötte ögat de blågula färgerna, här och där med ett inslag av det röda, svarta, vita

och blå, som ingår i de övriga baltiska ländernas fanor.

Och luften liksom mättad av koncentrerad feststämning. Alla människor, särskilt då Malmöborna, sågo glada och stolta ut.

Så följde man med strömmen av fotgängare, fullsatta biler och spårvagnar. Allas mål var detsamma: utställningen. Där hade ju allt med få undantag blivit färdigt de sista dagarna, och där den nu

låg, den vita sommarstaden, flaggprydd och blomstersmyckad, gjorde den i sin konstnärliga enhetlighet ett imponerande intryck.

Det var inte utan att den första promenaden genom utställningen förde med sig en aning av ängslan. Man kunde inte låta bli att fråga sig, om Årsta skulle i så hög grad som vi hoppats kunna göra sig gällande och tilldraga sig uppmärksamhet bland allt detta verkligt sevärda och betydande, som fanns samlat här. Och man fick plötsligt brått att åtminstone skaffa sig visshet om vilket intryck det gjorde på en själv.

När man går från centralgården genom arkaderna fram mot kungliga parken, kommer man efter att ha passerat ett par idylliska och vackra små gårdar med blommande rododendron och plaskande vatten fram till en valvgång, i vars öppning plötsligt skönjes bakom grönskande träd en välbekant och kär bild: det är Årsta vita slott med svenska flaggan vajande från tornet. Hur ofta har man inte under den gångna vintern framtrölat den bilden för sina ögon, hur ofta har man inte i fantasien försökt skaffa sig en föreställning om vilket intryck Årsta skulle göra, och hur ofta har man inte frågat sig, om Årsta i fullbordat skick verkligen skulle komma att motsvara alla de högt spända förväntningar kvinnorna ställt på det.

Men när man så för första gången skymtar Årsta, inramat i valvöppningen, och ser det ligga där i lugn och förnäm avskildhet från den övriga utställningen, omgivet av sin egen vackra trädgård, då blir det första och lyckligtvis bestående intrycket, att Årsta, vad det yttre beträffar, inte bara motsvarar de djärvaste för-

väntningar, utan vida överträffar dem. Denna gamla vackra slottsbyggnad med sitt typiska torn, sina höga fönster, sin vackra portal med de gammaldags portarna (icke eftergjorda utan tillhöriga det riktiga Årsta) bär framför allt en prägel av något alldeles säreget svenskt. Och man blir betagen av det lugn och den hemtrevnad, som vilar över Årsta och som så skiljer det från hela utställningen för övrigt.

Idén att låta kvinnornas utställningsbyggnad bli en trogen kopia av Fredrika Bremers Årsta, den kan icke nog högt värdesättas. Det är i sanning något värt, att vi fått ett kärt namn att samlas om, ett namn som vi alla känna, ett namn som för tanken tillbaka till vad gångna tidens kvinnor gjort för oss och som just därigenom manar oss att icke svika utan att så gott vi det kunna med modiga sinnen och friska viljor fullfölja deras verk. Fredrika Bremers Årsta, det måste först och främst bli ett det vackraste minnesmärke över henne själv, över hennes liv, över vad hon givit oss, vad hon offrat för oss, men det blir också ett minnesmärke över den svenska kvinnorörelsen och över alla dessa kvinnor, vilkas liv och gärning vi ha att tacka för att vi stå där vi nu stå.

Det är väl allt detta som gör att man inte kan undgå att känna sig gripen av något, som nästan liknar rörelse, när man första gången möter anblicken av Årsta, helt kvinnornas verk, uppbyggt och åstadkommet genom svenska kvinnors offervilliga hängivenhet för ett gemensamt mål. Vad vi velat med Årsta, det är ju att så åskådligt som möjligt visa hurdana över huvud taget våra förhållanden

äro, vilka lagar vi leva under, vad vårt yrkesarbete betyder för oss själva och för landet, hurudan vår sociala och kommunala insats är och vilka våra strävanden äro för att få till stånd ändringar i det ena eller andra avseendet. Att vi alla i arbete och uppoffringar kunnat ena oss om detta, det kommer helt visst att i alla läger höja respekten för både oss själva och våra strävanden.

Så har Årsta ännu en uppgift, och den icke den minst viktiga. Där skall bli allas vår samlingsplats i sommar, där skola vi möta kvinnor från hela vårt land, där skola vi taga emot de kvinnor från andra länder, som komma för att studera våra förhållanden, där kunna vi i lugn och ro dryfta gemensamma intressen. Och helt visst skall allt detta i sinom tid föra sin stora nytta med sig. I denna kvinnornas egen utställning, kan inte annat än nya livskraftiga initiativ födas och allt det man ser omkring sig kan inte annat än sporra till nya tag och kraftigt arbete.

Endast under stora svårigheter och motgångar av alla slag har det lyckats kommitterade att få Årsta färdigt. Den tillgängliga arbetskraften har inte räckt till här nere i Malmö, det har varit hart när omöjligt att få ens det nödvändigaste arbetet utfört, kontrakterade avtal ha brutits, flera strejker ha uppstått och ibland har allt sett mer än hopplöst ut. Men genom en aldrig svikande energi och ett outröttligt arbete har det lyckats dem, som burit dagens tunga, att övervinna alla svårigheter och få Årsta färdigt.

Och nu går dagligen genom vår utställning en aldrig sinande ström av besökande. Många komma undrande och spörjande, fullkomligt ovetande om ut-

ställningens art och ändamål, andra komma fulla av misstroende, andra åter litet överlägsna och med en aning av ett hänleende. Men så vitt möjligt tagas alla om hand för att under sakkunnig ledning kunna få en uppfattning av utställningen. Och det är helt enkelt förvånande, hur intresserade de flesta bli och hur tack samma de äro för alla upplysningar. Har man inte förut varit övertygad om den stora mission Årsta har att fylla, så blir man det alldeles säkert genom att stå en stund och betrakta de besökande, när de komma och när de gå. Intresset har väckts, där har såtts ett litet frö, som i sig kanhända innebär ett växande förstående för oss och våra strävanden. Och detta är just det vi mer än allt annat behöva.

Vad man först lägger märke till vid Årsta, det är den av fru Else Dahl på Alnarp anlagda gammaldags vackra trädgården. Där blomma nu förgätmigej och gullvivor och där breder ut sig hela mattor av de mjukaste penséer. I pergolan hänga röda pelargoner, och när vildvinet väl blir färdigt, då kommer den att verka ännu mer inbjudande än den redan nu gör.

Från pergolan, där flertalet bord för det mesta äro besatta, gå vi så direkt in i Årsta matsal. Om den är omdömet enstämmigt, och från alla, som komma in, hör man samma uttryck av förtjusning. Proportionerna ovanligt väl avpassade, väggarna i en läcker ljusblå färg, inramade av guldlistor, för de höga fönstren tunna vita gardiner med en aning av blått bakom och möblerna vita. På väggarna porträtt, kopparstick, i antika guldramar. Där sitta drottningarna Margareta Leijonhufvud, Kristina, Hedvig Eleonora,

Lovisa Ulrika och Josefina samt Fredrika Bremer, Anna Maria Lenngren, Jenny Lind m. fl. Så blommor på alla bord, blänkande vitt duktyg och servis med Årstavinjetten. Och i fonden genom den stora glasväggen ser man det prydliga köket, där kökspersonalen, helt i vitt, öppet inför alla gästerna tillreder de läckra rätter och lägger upp allt det fina och delikata småbröd, som nog har sin stora del i den dragningskraft Årsta matsal redan visat sig utöva. När slutligen till allt detta kommer att här är det enda ställe på utställningen, där drickspengar icke mottagas, så förstår man att framgången måste vara given. I Årsta matsal komma gästerna att trivas, det kunna vi lugnt känna oss förvissade om.

Då själva utställningshallen fordrar ett helt kapitel för sig, gå vi först genom de vackra trappvalven upp i övre våningen. Till vänster ha vi då Fredrika Bremerrummen, av vilka salongen är en i det närmaste trogen kopia av den s. k. Bremersalongen på det verkliga Årsta. Där stå Fredrika Bremers möbler precis på samma sätt som under hennes livstid och där återfinnas en hel del småsaker i porslin och silver m. m., som utgjort hennes personliga tillhörigheter. Möblerna äro klädda med siden, särskilt vävt för detta ändamål och sedan handbroderat för att få det så likt det gamla möbelyget som möjligt. Icke ens Fredrika Bremers spinnrock saknas. På väggarna hänga jämte Carl Larssons porträtt av henne själv ett stort antal bilder av hennes samtida. Där ser man Esaias Tegnér, Jenny Lind, Adolf Lindblad, Geijer, Chr. Er. Fahlcrantz, Franzén, Emilie Flygare-Carlén, Fryxell, Atterbom, Joh. Olof Wal-

lin, prosten Böklin, Malla Montgomery-Silverstolpe m. fl. Hela salongen gör ett ovanligt vackert intryck och när man befinner sig där känner man sig med ens försatt till gångna tider. Från fönstren har man utsikt över kungliga parken och bort mot konsthallssjön, där springvattnet framför konsthallen skimrar i solen.

Från salongen bege vi oss in i det mitt emot trappan belägna skrivrummet. Där är bekvämt och gott att vara och där komma helt säkert de utställningsbesökande kvinnorna att ge sig litet tid att sköta sin korrespondens i sommar. Från den ena väggen blicka ner mot oss Elsa Eschelsson, Anna Stecksén, Ellen Fries och Betty Petterson, den första kvinnliga studenten i Sverige, samt från en mindre vägg några avlidna svenska konstnärinnor, bland vilka märkas Maria Röhl och Lotten Rönquist.

Så vidare till biblioteket. Även där finns en stor porträttsamling, denna gång omfattande avlidna författarinnor. Här ha Sophie Adlersparre, Anne Charlotte Leffler, Sofia Elisabet Brenner, Sophie v. Knorring, Marie Sophie Schwarz, Anna Maria Lenngren, Lea m. fl. fått sin plats. Därtill märkas en Birgittastaty, träskulptur från 1400-talet (lånad från Borgs kyrka i Östergötland), och en samling medaljer präglade över svenska kvinnor. På bordet ligga utställningsalbumen över Nya Idun i Stockholm, Iris i Göteborg och Damsällskapet i Malmö. För själva bokurvalet har förut redogjorts i Hertha. Böckerna ha ordnats så, att vem som helst kan utan svårighet finna den bok han vill ha reda på.

Innanför biblioteket har föreningen Ro inrett ett rum för att demonstrera och

väcka intresse för föreningens blivande hem för pensionerade lärarinnor. Rummet tilldrar sig stor uppmärksamhet genom sin hemtrevnad och sin synnerligen praktiskt inredda ekonomiavdelning.

Slutligen — till höger om trappan innanför ett stort entrérum — ha vi de så omtalade små gästrummen, där trötta utställningsbesökande damer kunna hämta vila och vederkvickelse. Vana utställningsbesökare kunna icke nog prisa idén med dessa. För många, som vistas på utställningen hela dagen, bör det bli en verklig lättnad att kunna vila ut i lugn och ro

en timme eller par i ett av de inbjudande gästrummen. Där kunna de lämna in sitt bagage, när de komma på morgonen, där kunna de kläda om sig och där kunna de till och med friska upp sig med ett bad, ty det finns också en synnerligen elegant inredd toalettavdelning. Icke minst allt detta kommer att bidra till att Årsta blir ett kärt tillhåll för kvinnorna i sommar, en plats, där vi alla samlas, inte bara för en hel del nyttiga kunskapers inhämtande utan också för välbehörlig rekreation.

Karin Holmgren.

Fredrika-Bremer-Förbundets verksamhet år 1913.

Under de snart trettio år som förflutit sedan Fredrika-Bremer-Förbundets tillkomst har dess organisation naturligt nog hunnit växa ut i åtskilliga riktningar och förgrena sig vitt utanför den ursprungliga ramen. I begynnelsen fanns där en styrelse och dess expedition, förbundsbyrå. I närvarande stund uppbares arbetet av ett flertal styrelser och kommittéer med egen ekonomi och självständig verksamhet, samtliga dock utsedda av den ursprungliga styrelsen och revisionsskyldiga till denna för sitt fögderi. Härtill komma förbundets lokalavdelningar i landsorten, sex till antalet, med så gott som fullständig autonomi.

En berättelse om vad som inom Fredrika-Bremer-Förbundet tilldragit sig under loppet av ett kalenderår blir därför en samling redogörelser för de olika avdelningarna och deras verksamhetsfält. Början göres helt naturligt med förbundets

Styrelse och byrå.

En av de frågor, som under början av år 1913 mest upptogo styrelsen, var den om kvinnornas ställning inom det till riksdagens avgörande föreliggande folkpensioneringsförslaget. Som bekant var detta byggt på två riskklasser, en för män och en för kvinnor, med betydligt sämre utbyte för kvinnorna av de för alla försäkrade lika stora avgifterna. Femton kvinnoföreningar med F.-B.-F. i spetsen drogo i härnad för principen om full solidaritet mellan alla försäkrade oavsett kön och protesterade energiskt mot att staten vid folkförsäkringens ordnande gick till väga som ett enskilt asuransbolag. Kvinnornas opposition omfattade, såsom man torde erinra sig, även förslagets baserande på behovsprincipen.

De femton kvinnoföreningarna underlätto i sin gemensamma aktion ingenting för att göra sin mening gällande. Off en

liga opinionsmöten över hela landet, skrivelser till alla instanser och upprop i tidningarna. Resultatet av all denna möda blev magert. En försvinnande liten jämkning uppåt i kvinnornas avgiftspensioner, en något frikostigare tilltagen ökning av den s. k. tilläggspensionen och en massa förmaningar från manligt håll att tåga och vara väl tillfreds, det var alltihop. Dock inte riktigt allt. Vid debatten i första kammaren förklarade den dåvarande statsministern, och det med full rätt, att pensioneringsfrågan tydligare än någon annan hade ådagalagt kvinnornas behov av politisk rösträtt. Ett sådant om sympati för den kvinnliga oppositionen vittnande uttalande, gjort i samma andedrag som det orättvisa utskottsförslaget anbefalles, visar med all önskvärd tydlighet, och till ingens överraskning, att dem, som sakna full medborgarrätt, kan icke ens regeringsmakten hjälpa.

Betydligt större glädje har förbundsstyrelsen haft av sitt initiativ i fråga om Årsta, de svenska kvinnornas egen byggnad på Baltiska utställningen. I början såg det visserligen litet bekymmersamt ut med företagets ekonomiska sida, men svårigheterna övervunnos. Vad själva planen beträffar vann den genast livlig anslutning, och ett tiotal kvinnoföreningar undertecknade jämte förbundet det första uppropet om penninginsamling.

Så snart Årstautställningen var definitivt beslutad överlämnades arbetet åt en särskild styrelse med underlydande kommittéer. I dessa kommittéer insattes flera medlemmar av förbundets styrelse och byråpersonal; förbundets arbetande krafter blevo alltså djupt engagerade i

förberedelserna till utställningen. Ett så stort företag kräver emellertid att många hjälpas åt att lösa uppgifter och dela mödor. Årsta sådant det nu ligger färdigt nere på utställningsfältet är frukten av många föreningars och enskilda personers gemensamma strävan. Utställningen blev vad den var avsedd att bli, en de svenska kvinnornas gemensamma angelägenhet; endast under denna förutsättning kunde den ha utsikt att lyckas. I själva verket torde förberedelserna till Årstautställningen och de insatser däri, som gjorts av olika personer, kräva sitt eget kapitel i denna tidskrift, liksom helt visst den vackra herrgårdsbyggnaden med sitt mångskiftande innehåll kommer att bli föremål för utförliga beskrivningar.

En synnerligen viktig fråga, vari styrelsen under året haft att fatta beslut, är den om ett eget pressorgan för förbundet. Detta spörsmål blev aktuellt genom veckotidningen Dagnys upphörande, och det framstod för styrelsen som en högst betydelsefull angelägenhet att finna en ersättning för Dagnys egenskap av arkiv för den svenska kvinnorörelsen och på samma gång ett språkrör i pressen för förbundet och dess intressen. Resultatet av många överläggningar, varvid den alltid segslitna penningfrågan icke var den minst debatterade, blev den tidskrift, vars namn läses på omslaget till föreliggande häfte.

Under kalenderåret har styrelsen avlåtit skrivelser dels till sex hushållningssällskap, vilkas stadgars ordalydelse icke medger inval av kvinnliga ledamöter, med hemställan att vid en kommande omarbetning av stadgarna kvinnors tillträde till sällskapet toges under övervägande,

dels till kommerskollegium med anledning av det nyaste förslaget till lärlingslag och med framhållande av en del önskemål för kvinnliga lärlingars vidarekommande.

De från föregående år kända föreläsningsserierna för folkskolbarns föräldrar ha fortgått efter samma plan som förut och alltså understötts med av kommunen anvisade medel.

Låneverksamheten till hjälp för studerande unga kvinnor uppvisar för förra året följande siffror. Nya lån ha beviljats till ett antal av 13 och ett sammanlagt belopp av 7,500 kr. Hela summan av utelöpande dylika lån utgjorde vid årets slut något över 21,000 kr.

Genom testamente av fru A. Rundquist erhöill förbundet under år 1913 en frikostig gåva av 10,000 kr. Dessutom har styrelsen beslutat att till förvaltning motiaga en donation av framlidna friherrinnan Louise Fleetwood. Avkastningen av denna donationsfond, som på grund av pågående boutredning ännu ej utbetalats, är bestämd att utgå till livstids-pensioner åt behövande äldre eller sjukliga bildade kvinnor. Som någon fond med liknande syfte ej förut handhas av förbundet, innebär mottagandet av den Fleetwoodska donationen uppslaget till en ny verksamhetsgren.

Förbundsbyråns upplysningsavdelning liksom avdelningen för platsanskaffning har varit livligt anlitad. En typ av frågor, som allt oftare återkommer och som är ett utslag av den nutida internationella samfärdseln, är omfattande frågeformulär från utländsk ort, från föreningar eller upplysningsbyråer. De uppräda serier av frågor rörande än kvinnans

kommunala rättigheter, än hennes verksamhet i fattigvård, barnavård och undervisningsväsen, än arbetsfördelningsverksamheten ur synpunkten av risk för vit slavhandel etc. etc. Det är ofta ett helt studium att besvara ett dylikt formulär och i de flesta fall ställer man sig skeptisk till möjligheten att inom den trånga ramen av en svarsblankett klargöra inhemska förhållanden för utlänningar.

Till ledning för unga kvinnor, som stå inför val av levnadsbana, har byrån, såsom förut meddelats, utgivit en broschyr under titeln "Kvinnliga arbetsområden", innehållande uppgifter angående utbildning, löneförhållanden och arbetstillgång inom olika yrken.

Sjuksköterskebyråerna

i Stockholm och Göteborg uppvisa för 1913 stegrade siffror för såväl antalet inskrivna sköterskor som förmedlade anställningar. Båda byråerna äro förenade med hem, där en del av de inskrivna sköterskorna beredas bostad. Stockholms-hemmet har under året utvidgats. Månadssamkväm med instruktiva föredrag, diskussioner eller musikalisk underhållning ha anordnats.

Sjukkassans

medlemsantal utgjorde vid 1913 års slut 322. Sjukhjälp har under året utdelats till 80 personer, med sammanlagt belopp något överstigande 9,300 kr. Tillgångarna vid årets slut uppgingo till kr. 32,167: 21.

Stipendieinstitutionen

har under 1913 utdelat ett 20-tal stipendier till ett belopp av kr. 8,507: 50 och i livräntor kr. 3,335: 30. Stipendierna

ha bl. a. utgått till kurser vid seminarier, sjukvårdsanstalter, slöjdskolor, teknisk skola och till medicinska studier. Fondernas sammanlagda summa uppgick vid årets slut till kr. 396,568:01, vilket innebär en avsevärd ökning från föregående år. Den s. k. allmänna stipendiefonden har nämligen i gåva av enskild person mottagit omkring 500 kr. och dessutom har efter insamling i länet till avdelningen för Södermanland överlämnats 5,080 kr.

Två nya donationsfonder ha även tillkommit, vardera å 10,000 kr. Det är "Martina Bergman-Österbergs stipendiefond för svenska kvinnor", varav avkastningen i framtiden skall gå till kvinnor, som vilja utbilda sig till läkare, gymnaster, jordbrukare eller trädgårdsidkare, och "Georg Améens fond" för understöd av kvinnliga sociala arbetares utbildning.

Vid förbundets

Lanthushållningsskola

för utbildande av lärarinnor har undervisningen under året bedrivits efter den av lantbruksstyrelsen fastställda planen. Eleverna ha dessutom företagit studieresor och besökt småbrukarekurser. Skolan har i sin tur haft besök av kvinnliga

stipendiater från flera hushållningssällskap. I statsunderstöd har skolan åtnjutit 6,000 kr. och av hushållningssällskap 1,100 kr. I samband med lärarinneutbildningsanstalten har under året inrättats två lant-hushållskurser å 4 månader, vardera med undervisning i huslig ekonomi, tvätt, mjölkhushållning, husdjurs- och trädgårdsskötsel samt slöjd.

Till sist en översikt över

Lokalavdelningarnas verksamhet.

Kretsarna i Malmö, Lund, Helsingborg ha anordnat ett flertal möten med föredrag, därjämte opinionsmöten i folkpensionerings- och reglementeringsfrågorna. Arvikaavdelningen har fortsatt sin barnkrubbeverksamhet, och i Linköping har även sistlidna år lokalavdelningens huvudsakliga arbete ägnats åt en klubb för fabriksflickor. Strängnäs kretsen har startat den ovan omtalade insamlingen till Södermanlands stipendiefond. En social studiecirkel har varit anordnad för kretsmedlemmar. Från samtliga kretsar ha under året influtit bidrag till Årstautställningen och Fredrika Bremers statyfond.

Axianne Thorstenson.

Liciums utställning i Konstakademien.

Det var doft av vår och blommor, det var stämning av helg och fest, som slog emot den besökande som trädde in i Liciums utställning, där det nyutspruckna björklövet doftade mellan de smala gulvita vaxljusen på altarna och enriset på golvet skimrade som en grön matta under fanor och standar. Och mitt i denna vårstämning mötte en konst av fulländad skönhet och mognad. Det blev här klart, att textilkonsten nått en fullkomning, som den ej haft på århundraden, om ens någonsin i vårt land. Där den här mötte stark och målmedveten, var dess utveckling Agnes Brantings gärning. Det är hon, som ordnar och leder, det är hennes skapande ande man möter överallt, och det är på henne det beror, att den konstnärliga nivån över hela linjen hålles uppe.

Hennes starka historiska sinne och djupa insikt i sin konststarts traditioner har givit henne kraft att taga språnget ut över textilkonstens dekadensavgrund och raskt knyta samman nuet med den tid, som, framför allt för den kyrkliga konsten, är och förblir källan — medeltiden. I det sätt, varpå medeltidstraditionerna tillvaratagits och besjålats av nytt liv, ligger en av Liciumutställningens största förtjänster. Jag behöver blott erinra om den av Ferdinand Boberg komponerade, på Licium utförda skruden till Saltsjöbadskyrkan. Högre är det svårt att tänka sig, att kyrklig textilkonst någonsin kan nå. Verkan blir än större, när man tänker på det hantverk, som den efterträder. Det gångna seklet frambragte kyrkligt konsthantverk ”i medel-

tidsstil.” Resultatet blev fruktansvärt, emedan medeltidens självständiga och fria skaparkraft var ett oämnat begrepp. Det är denna skaparkraft, som levt upp hos Liciumkonstnärerna, särskilt hos Agnes Branting och Sofia Gisberg.

Den förras mässhakar i Kiruna kyrka, av violett ylle med en enkel bård längs ryggstycket och den vackra klocklika 1300-talsformen, hörde tillika med sitt antependium till utställningens skönaste föremål.

Nysunds kyrkas antependium (även av Agnes Branting) kunde dock utan tvekan taga upp tävlingen med dessa sina syskon. Bland Sofia Gisbergs ofta nästan pompösa men utsökta paramenta märkes det svarta, Licium tillhöriga klädeantependiet med fina silkesbroderier och sitt altarbräm av utomordentlig diskret färgverkan. Tillsammans med sina mässhakar med ned över axlarna gående silverbroadier bildade det ett av utställningens vackraste partier. Sofia Gisberg hade för övrigt en hel del textilier i kyrkokonstavdelningen, vari hon varierade de liturgiska färgerna och olika tekniker. Eva Jancke, Eivor Hedvall och Lotten Zeinewoldt utställde åtskilliga paramenta, den förstnämnda ett linneantependium för Mora kyrka. Det var av särskilt intresse att studera stofferna. Den tråkiga släta sammeten var så gott som bannlyst, men i stället hade det italienska granatäpplemönstrade sidenet, som på 1400-talet tog den kristna världen med storm, kommit till sin rätt igen. Annars var linne oävent i stor utsträckning.

Utställningen visade talrika exempel på

möjligheten att få till stånd vackra och smakfulla paramenta med enkla medel, och många besökande fingo helt visst klart för sig, att ett vackert linneantependium med enkelt broderi är en idealisk prydnad för en landskyrkas altare.

På samma sätt användes den redan under medeltiden brukade genvägen att låta ett vackert stoff ensamt tala utan kostbara broderier eller att åstadkomma en fin effekt med ett stycke annat stoff i kors, längdslå eller annan dekorerings.

På de relativt många beställda kyrkoskrudarna kan man med glädje se, att önskan att få konstnärliga inventarier i kyrkorna ånyo gör sig gällande. Det samma kan också sägas om den andra huvudgrenen av Liciums verksamhet — heraldiken. Här har även Bondetåget spelat en viktig roll. Bondetågsstandaren hade i stor utsträckning utgått från Licium, och utställningen erbjöd här ett studium av särskilt intresse. De voro ofta synnerligen lyckade. I Medelpadsböndernas standar gav Sofia Gisberg i den blå bakgrunden, mot vilken de tre strömmarna i rött och silver klart avtecknade sig, något av landskapets egen festligt blå färgton i dess korta sommars gryning.

Det vita standar med svartbruna applikationer, som Gustaf Ankarcrona komponerat åt dalkarlarna, hade en underlig samklang med dalallmogens färgkänsla, som åtminstone i de estetiskt högst stående sockendräkterna endast velat veta av samma sällsamt bleka svarta färg mot det vita linnet, när det firades verklig högtid. Av god dekorativ verkan var Rut Hallbergs Skarastandar med det svarta och gula, väl tecknade lejonet.

Handelsföreningar, sångarförbund, seglaresällskap och högskolor hade även vänt sig till Licium för att få fanor och standar, och alla kunna lyckönskas till resultatet. Bland konstnärerna märkas utom de nämnda Eivor Hedvall och Anna Ankarcrona.

Utom heraldik och kyrklig konst bjöd utställningen även hemkonst, inrymd i en särskild sal. Den kunde fordra ett särskilt kapitel, men utrymmet medger det ej, och denna del av utställningen var ej så epokgörande som de förut berörda. Helmer Osslunds Torne Träsk, vävd i gobeläng, känd förut i oljemålning, lyste upp rummet, som var lika utsökt väl arrangerat som de övriga salarna. En vacker bonad hade Eva Jancke, Lotten Zeinewoldt gardiner och mattor, medan Annie Frykholm, här som alltid, höjde sig över mängden i sina gardiner, kuddar och vävnader. Anna Ankarcrona, Anna Stina Murray och flera av de förut nämnda bidrogo till den rika och smakfulla samlingen.

I ett rum innanför satt en flicka vid en haute-lissevävstol, ökande det intryck av liv och hem, som arrangörerna fått fram bland vårblommor och björklöv.

Liciumutställningen har här blivit alltför knapphändigt avhandlad. Den har som sagt varit epokgörande, och man kan endast djupt beklaga, att dess varaktighet blev så kort och att den (vilket ju är naturligt) är något så sällan återkommande. En sådan utställning är ett kraftigt medel att verka höjande på det allmänna betraktelsesättet och även för dem, som ej kunna nå källan, visa de ideal, som de böra sträva mot, liksom kring domernas importerade verk

den inhemska konstfliten i gångna tider slog kretsar av enklare men dock efter konstnärlig verkan strävande alster. Mot det har Licium tagit ett långt steg. Det som var enbart, (oftast) dåligt hantverk har blivit till konst, och med tacksamhet ser man i Agnes Branting en av dem, som i främsta ledet kämpat för att nå därhän och fört kampen till seger.

Gerda Boëthius.

Program vid Förbundets årsmöte 8—9 juni.

Fredrika-Bremer-Förbundets årsmöte äger som redan tillkännagivits rum den 8—9 juni, i Malmö och Lund. Samling sker måndagen den 8 juni kl. 1/2 11 f. m. å Stadt Hamburg i Malmö.

Förhandlingarna börja med en redogörelse för Förbundets och Förbundskretsarnas verksamhet samt årsmötets sedvanliga ärenden. Kl. 12 serveras frukost à kr. 1,25. Kl. 1 öppnas diskussion angående önskvärdheten av att Fredrika-Bremer-Förbundet utvidgar sin verksamhet genom bildande av nya kretsar, med inledningsföredrag av docent H. Borelius och ett kortare anförande av fru A. Montelius.

Kl. 6 e. m. samlas mötesdeltagarna på Årsta, varvid kvinnornas utställning där demonstreras. Ledare genom yrkesavdelningen blir fil. kand. A. Thorstenson, genom sociala avdelningen fru S. Silfverbrand-Erikson, avdelningen för kvinnans rättsliga ställning dr A. Skoglund, Fredrika-Bremer-Förbundets utställning fröken S. Ulrich.

Kl. 9 e. m. serveras gemensam supé på Årsta till ett pris av 2 kr.

Tisdagens förmiddag är lämnad fri. Det faller sig närmast att gissa, att den kommer att tillbringas på utställningen. Kl. 3,10 eller 3,30 e. m. sker avresan till

Lund, där samling äger rum på Grand Hotell kl. 4 och kaffe serveras.

Kl. 4,45 är offentligt möte i Lilla salen, då fil. kand. Axianne Thorstenson talar över ämnet: Vad kan Fredrika-Bremer-Förbundet göra för att hjälpa unga kvinnor vid val av levnadsbana, varpå diskussion följer.

Kl. 7,20 är avresa till Bjerreds Salt-sjöbad, där gemensam supé serveras à kr. 1,75. Resa tillbaka till Malmö och Lund sker kl. 10,40 och 11,8 e. m.

Mötesmärken tillhandahållas avgiftsfritt hos fru Ulrika Bern, Blomsterhandeln, St. Nygatan 39, Malmö, och hos Emma Johansson & C:o, Vitvaruaffären, L. Fiskaregatan 19, Lund, samt vid ingången till resp. möteslokaler.

K. F. U. K:s 5:te världskonferens. Bland årets kvinnokongresser intar K. F. U. K:s världskonferens i Stockholm den 10—18 juni en framskjuten plats. Kvinnor från alla delar av världen samlas då i Stockholm, ja så långväga gäster väntas som från Australien, Japan, Kina, Afrika, Argentina — och naturligtvis från Nordamerika. Man tänker sig att antalet uppgår till omkring 600; många bemärkta och kända namn återfinnas bland redan anmälda deltagare. Konferensens byrå är förlagd till Musikaliska Akademien, förhandlingarna komma att hållas i Blasieholmskyrkan.

Som världsförbundets ordförande, mrs Tritton, av sjukdom är hindrad att närvara, skötes ordförandeskapet under konferensen av mrs Waldegrave från England. Det är ämnet "Kvinnans plats i Guds världsplan", som från olika synpunkter upptages, såsom kvinnans ställning inom familjelivet, kvinnans i folkens liv. Alla förhandlingar föras på engelska, franska och tyska. Varje afton

kl. 7 hållas offentliga möten, då föredragen tolkas till svenska.

Lördagen den 13 juni ordnas en utfärd till Gripsholm.

Anmälningar om deltagande i konferensen ha mottagits på K. F. U. K:s expedition, Brunnsgatan 3, Stockholm, efter den 8 juni sker anmälan till konferensbyrån i Musikaliska Akademien. Konferensavgiften är 5 kronor.

Svenska kvinnor från skilda verksamhetsområden. Titeln tillhör en biografisk uppslagsbok över svenska kvinnor, som på uppdrag av Årstatutställningens centralkommitté utarbetats av Walborg Hedberg och Louise Arosenius och i dagarna utkommit på Albert Bonniers förlag. Den innehåller namn på och korta biografiska uppgifter angående ett antal mer och mindre bemärkta kvinnor, som på ett eller annat sätt framträtt offentligt. Utgivarna reservera sig i ett kort förord mot anmärkningar över möjligen förekommande luckor, då flera personer själva sagt sig ej vilja bli nämnda och andra trots upprepade förfrågningar ej lämnat tillräckliga uppgifter. Säkertligen har urvalet skötts med omsorg under den korta tid, som stått utgivarna till buds för att åstadkomma ett arbete som detta. Materialet, sådant det föreligger, är av stort biografiskt värde.

En del porträtter ha bifogats; de flesta sådana som självfallet måste vara med, och några till. De små reproduktionerna äro särdeles goda.

Ensam i sitt slag, som denna uppslagsbok hos oss är, väntar man att den skall livligt uppmärksammas av kvinnorna själva.

Glimtar utifrån.

Tidens tecken i Överhuset. Den 5 och 6 maj försiggick en verkligt intressant uppvisning i engelska Överhuset. Lorderna höllo sin första kvinnorösträttsdebatt. Lord Selbornes motion (om politisk rösträtt för kommunalt röstberättigade kvinnor) var i och för sig av ingen betydelse — de engelska suffragisterna tacka numera aldrig för en *private member's bill* — och att den vann 60 röster mot 104 säger inte heller mycket, men som upphov till ett meningsutbyte, vilket kom att kasta klar belysning över frågans nuvarande psykologiska läge, förtjänar den applåder.

De flesta talarna uppträdde för motionen. De hade åtskilligt skarpt att säga om de vederbörande, som hittills haft saken om hand. »Ingen enskild kvinna», menade lord Newton, »har någonsin blivit värre behandlad av någon enskild man än kvinnorna i gemen bemötts av den liberala regeringen och Underhuset sedan 1906». Kan man uttrycka det kraftigare? Vad som hade mest förbittrat kvinnorna, sade talaren vidare, var det att de hade blivit slagna icke av öppna och ärliga motståndare som lord Curzon och lord Cromer utan av sina föregivna vänner, bland vilka särskilt lyser mr Lloyd-George. Denne och premiärministern ansåg talaren för »de verkliga fienderna till kvinnorörelsen, styckets egentliga bovar».

Som man kunde vänta, uttrycktes mycken fasa och sorg över det störande och osympatiska sätt, varpå kvinnornas erkänt rättmätiga förbittring givit sig luft, men det erinrades tillika om att principfrågan icke berördes av dylika företeelser, som, förklarade lordkanslern, oundvikligt uppstå när en fråga av denna art blir brännande. »Det är ett av dessa elakartade symtom som visa sig, när man har försummat någonting.» Biskopen av London undrade vad regeringen hade för glädje af att skaffa sig två å Ulster och enligt vilken logik den behandlade de bägge opprorshärdarna på diametralt motsatt vis. En rörelse av sådan våldsamhet måste vara alstrad av grava och djupliggande orsaker.

Det var dem man hade att ta reda på och avlägsna. För sin del önskade biskopen livligt en miljon kvinnliga väljare för att få slut på en del skandalösa missförhållanden, som vanpryda England.

Lord Curzon, opponenternas ledare, »öppen och ärlig motståndare» som alltid, drog de välkända melodierna på det gamla antipositivet. Den stora massan av kvinnor önskar ingen rösträtt. De ha inget intresse för politik och äro belåttna med att deras politiska intressen, »i den mån de stå på spel», tillvaratagas av deras makar. Den kvinnliga egenarten lämpar sig inte för politisk verksamhet. Rösträtten skulle medföra olycksdiga förändringar i könsens inbördes förhållanden (är det utrotandet av prostitutionen, vita slavhandeln, parasitkvinnan och familj-slavinnan lorden bävar för?). Och tänk om alla kvinnor gaddade sig samman och sålunda genomförde lagar mot flertalet mäns vilja! (Här råkar lorden, intet anande, sanktionera det fundamentala rösträtsargumentet: det går inte an, att ett kön som sådant lagstiftar för det andra.) Besinna vidare, att om kvinnorna få välja till parlamentet, så kunna de inte logiskt förvägras att ta plats där. Har motionären dragit den slutsatsen? Och sedan äro alla gården uppgivna. Hur man därefter skulle bära sig åt för att utestänga kvinnor från domarsätena, från predikstolarna o. s. v. fattade icke lorden. Ja, kunde man dra en kordong kring regeringsbänken och förklara: »Damer äga ej tillträde»?

Lord Weardale sade sig dela mr Asquiths åsikt att rörelsen var på retur, vilken illusion hårt skingrades av några bättre underrättade. Lord Lytton, som öste ut skoptals med verkningfulla siffror, påpekade att ingen politisk rörelse i landet kunde uppvisa en sådan blomstring. »I ingen annan rörelse träffar man en sådan grad av entusiasm, nit, uppoffring och andlig styrka». Denne lords anförande var det märkligaste under debatten, genom sin rika saklighet och sin patetiska värme. Som bror till lady Constance Lytton, suffragetmartyren, kunde han tala i tragiskt upphöjd ton om den krigiska rörelsen, »detta beklagliga slöseri med tapperhet, hängiven-

het, heroism och självupppoffring», som han sett på så nära håll, hos en som han »älskade och beundrade». Han kände det som ett sorgespel, att dessa sällsynta och dyrbara gåvor, bland det bästa nationen äger, skulle så gå till spillo. Fördenskull ämnade han aldrig slappna i sin strävan för det krav, vars förverkligande ensamt kunde göra slut på denna olycka.

Biskopen av Oxford förkunnade, att det icke finns »någon kår av mänskliga varelser ädlare, kapablare, insiktsfullare och bättre rustad för rösträtt än bland de kvinnor som gå främst i rösträttskravet,» och han begrep inte, hur någon, som tagit del i det sociala arbetet i England, kunde avvisa deras fordran.

Motionären och lord Courtney angrep opponenterna i deras allra svagaste punkt: »partiernas springflickor» (för att bruka Es-seldes odödliga slagord). De påminde om hur innerligt gärna antisuffragisterna se, att kvinnorna ägna sig åt politik, ta (deras) parti, bilda politiska organisationer, agitera i bladen, hålla tal samt gå ut på vägar och stigar, ur hus i hus för att resonera med valmän, övertyga, locka, tubba och så gott som släpa dem till urnorna. Dessa olönade herdinnor, som mota in valboskapen, ha i England sekelgamla traditioner, och sålunda är det en mycket smal remsa mark rösträttsfienderna där ha att stå på.

Lord Crewe, regeringens representant, tillkännagav, att han ämnade rösta nej, men önskade inskräpa, att detta var ett rent (liberalt) partivotum. (Här skrattade lorderna, säges det, och vi göra så med.) För egen del hade han aldrig tagit parti vare sig för eller mot. »Jag betraktar denna motion som en rent konservativ (!) åtgärd och sålunda av den sort, som jag inte är van att rösta för». Varpå lord Lytton replikerade, att han »aldrig hört en skamlösare och oförsyntare (shameless and unblushing) exposition av cynism än den ädle markisens.»

Huvudintrycket av lordernas diskussion, ur vilken här några poänger framplöckats, är gariska tillfredsställande. Det märks, att denna höga församling känner på sig vad

klockan är slagen och med mer eller mindre tillförsikt ser det oundvikliga i ögonen. Vad som har bibragt dem denna förnimmelse av stundens kritiska allvar framgick med stor tydlighet. Nämnd och onämnd spelade Women's Social and Political Union sin eggande roll i alla deras ord och tankar. Om denna förenings metod är, som mrs Fels kallade den, »ett modernt sätt att annonsera», så har den visat sig effektiv. De laglydigt arbetande rösträttsföreningarna, som i decennier fåligt burit dagens tunga, ställas nu oförtjänt i skuggan, när de som makten hava sent omsider börja läsa tidens tecken — på brinnande skyltar.

Ibsens engelska karriär. »Gengangere,» som på sin tid överfölls med råa tillmälen av engelska pressen, har denna vår upplevat sin rehabilitering på Londons Court Theatre. Då pjesen av censuren satts på index som osedlig, måste den ges på en s. k. privat föreställning, anordnad av en rösträttsförening. Ingenting kan vara mera aktuellt än detta drama just nu i England, där det man salongsmässigt kallar »the social evil» är föremål för undersökningar och offentliga diskussioner så frimodigt närgående, som Ibsen väl aldrig hade drömt om. Ännu är England inte »Goethereif», men det är dock ett framsteg att vara Ibsenmogen.

Kvinnorna och kriget. Det hotande kriget mot Mexico är inte populärt bland Förenta Staternas kvinnor. Protestmöten hållas, där Charlotte Perkins Gilman och medlemmar av »Föreningen mot kvinnornas politiska rösträtt» kunna göra gemensam sak. Icke desto mindre har just en rösträttsförening, i New Jersey, erbjudit presidenten Wilson sina tjänster i händelse af krig. Dessa kvinnliga volontärer äro villiga att fungera som kockar, sjuksköterskor, kirurger, skrivare, sköta telegraf och telefon, automobiler och motorcyklar o. s. v. Men de försumma icke tillägget, att de ogilla krig.

Årsta inför utlandet. »Frauenkapital — eine werdende Macht» är det

betydelsedigra namnet på en veckotidning, som detta år börjat utkomma i Berlin och står i samband med en nyupprättad »Frauenbank». Den behandlar på ett klart och behagligt undervisande sätt finansproblem och världshandelskonjunkturer, avslöjar börsysterier och följer spekulationens spännande dagskrönika. Därtill kommer en förträfflig praktiskt juridisk avdelning, varefter det återstående utrymmet ägnas åt den mångfald ämnen, som faller under rubrikerna kvinnorörelse och kultur.

Påpassligt nog bjuder redan häftet för 24 maj en mycket lång och sakrik artikel om vårt baltiska Årsta av tidningens utsända korrespondent. Författarinnan har visserligen god blick för utställningens skönhetsvärden, men dröjer icke länge vid dessa utan ger i stället en av fakta och siffror vimlande översikt av den svenska kvinnorörelsens praktiska resultat, sådana de där framläggas. Hon har också väl fattat vad som skänker detta företag ett säreget hjärtevinnande behag, en inspirerande och festlig prägel: dess karaktär av hyllningsgård och tackoffer. Det är ingen vanlig reklamexposition — det är de svenska kvinnorna som gå hem till Fredrika Bremer för att hos henne göra reda för sina verk och strävanden under de fem årtionden hon varit deras osynliga ledare.

De kvinnliga studenternas problem, fordom lättvindigt löst med enkla ja och nej, börjar numera oroå andarna lite varstans. I klerikala samfund har man fått ögonen upp för efterblivenhetens följder i världskonkurrensen, och i Österrike liksom i Belgien ivra fromma katoliker för de unga flickornas akademiska studier, ty hur skall det gå den allena saliggörande, om kättare och hedningar få lägga beslag på lärdomen? Farligt blir experimentet likafullt, och man måste finna på invecklade försiktighetsmått för att icke tron och moralen skall ta skada. Ävenså har man att a priori räkna ut vad dessa delikata väsen, så konstigt inrättade till själ och kropp, kunna tåla vid av andlig idrott. Ty deras gåtfulla charm, deras bisarra sexuella egenart, deras älskansvärda svaghet måste man oförkränkt bevara åt dem — det är männens sak

att tillse detta — men i konkurrensen böra de som sagt hållas uppe. Detta dilemma förtjänar väl att dryftas i mången metafysiskt grundad avhandling av allvetande och stränga tänkare.

En skribent F. Holbach i *La femme belge* (april) anser det redan bevisat, att kvinnorna icke duga till de gängse universitetsstudierna. Att så förhåller sig framgår därav att männen dra sig för intellektuellt utbildade kvinnor till den grad, att dessa, om de vilja göra lycka, måste i umgänget fördölja sitt vetande, dämpa sin tankestyrka. Detta är avgörande. »Den instinkt som säger mannen vilken kvinna han bör undvika och den som lär kvinnan att behaga mannen äro säkra vägvisare av övermänskligt ursprung, inför vilka förnuftet har att böja sig.» Så där fint kan bara en katolik uttrycka det, kättarna exponera samma mening på plumpare manér.

Orsaken till att akademisk bildning missklär kvinnorna ser författaren däri, att all vetenskap är männens verk, manlig i sina metoder, sitt innehåll och sin riktning.

Men då det nu onekligen finns ett stort antal begåvade kvinnor, som törsta efter intellektuell utbildning, så måste det ju i en välsorterad världsordning kunna upptäckas något objekt som motsvarar detta spontana krav. Det bör kunna skapas en vetenskaplighet som är kvinnlig i sitt väsen och sina vägar. Alla läroböcker, i historia, filosofi, naturvetenskap, ja i alla fack, böra omarbetas totalt, så att de passa för det kvinnliga uppfattningssättet, vilket radikalt skiljer sig från det manliga (förf. nämner inte vilka som skola utföra dessa översättningar, men det måste väl vara hermafroditiska professorer, ty de kvinnliga förstå ju inte originalen och de manliga kunna inte det språk, till vilket de skola tolkas). När man sålunda får två skilda arter av vetenskap, kunna bägge könen ägna sig åt var sin utan att genera varandra, utan att mötas och trängas. Och när dessa manliga och kvinnliga akademici råkas ute i livet, blir deras konversation ingen lärd dispyt utan ett harmlöst »goddag—yxskaft!», föreställa vi oss.

Så här skisserar förf. kvinnans attityd inför

vetenskapen: »Hon ser tingen annorlunda än mannen, särskiljer andra fakta och grupperar dem annorlunda. Hon kan icke isolera verket vare sig från mänskan som frambragt det eller från dess sociala följder i gott och ont. Vetenskapen ter sig för henne som ett vidlyftigt själsäventyr, fullt av liv, där fakta få värde av det gripande de innebära genom upptäckarnas mödor, lidanden och fröjder och genom det goda de kunna bidra till att skänka mänskligheten.»

Om denna genialt vida syn på vetenskapen är kvinnornas egendom, låt oss då genast upprätta kvinnliga universitet, men lämna männen tillträde till dem, på det icke den manliga vetenskapen med de konstlade distinktioner mellan fakta och människor och den själsliga torka, som Holbach tillskriver den, må råka för långt på efterkälken. . .

Från dessa sentimentala teorier och utopier av en okallad vänder man sig med glädje till en vederhäftig och utomordentligt innehållsrik uppsats av doktor Marie Bernays, *Die deutsche Studentin*, i *Neue Bahnen* (nr 9 och 10). Börjande med en storlinjig översikt av den tyska kvinnobildningens historia behandlar författarinnan på grundval av statistiska undersökningar och intim kännedom om människor och förhållanden den tyska studentskekårens utveckling, studievägar och framtidsutsikter.

Den tyska studentskan är liksom mänskan ett sent begrepp i historien: hon daterar sig från 1900. Men har redan genomlupit en metamorfos, vilken vi häruppe med vårt försprång av årtionden kanske knappast riktigt hunnit med. Marie Bernays' beskrivning på de huvudtyper, som under olika skeden av denna korta period stigit i förgrunden, kunde lika väl vara hämtad från Uppsala — vi hälsa dem med ett igenkännande leede.

»Den första generationens studentskor voro genomträngda av sin saks stora betydelse, fyllda av en vaken ansvarskänsla, fast beslutna att tillvarataga de ofta genom yttre och inre strider tillkämpade intellektuella privilegierna och visa sig dem värdiga.» De utgingo från kvinnorrörelsen och förde den vidare. Men efter några år blev det fashio-

nabelt att studera, och då infann sig familjeflickan! »Ängsliga för att offra något av de traditionella privilegier, som tillkomma den unga flickan av god familj, för nya rättigheter och plikter, förbli dessa studentskor i sitt inre främlingar i mannens objektiva värld, om de än förvärva aldrig så höga betyg. Föreningen av intelligens och familjekultur gör dessa unga flickor ofta till ästetiskt mycket intagande företeelser. De äro glättiga människor, som obekymrat njuta ögonblicket och gripa intellektuella gåvor i ungefär samma sinnesstämning som sällskapsnöjen.» Denna typ (vi känna den alltför väl), vilken dr Bernays kallar ett övergångsfenomen, en barnsjukdom, håller på att avlösas av en tredje, åt vilken man önskar längre liv. Studentskorna av denna ras »hänge sig frimodigt, levnadsglatt och vetgirigt åt universitetslivets rytm. Ett starkare målmedvetande, en mera energisk hållning gentemot livet utmärker dem». De känna sig inte som ny-

komlingar eller obehöriga vid universitetet; här är det arbete de ha valt och här höra de således hemma.

Efter en allsidig utredning av sakens faktiska läge glider författarinnan in på en granskning av kvinnostudiets värde för individen och det allmänna, samma problem som den belgiske katoliken följde in's blaue hinein. Vad frågans förra del angår, kan hon tala med auktoritet, av djup personlig erfarenhet. Den senare däremot kan ännu endast bli föremål för fordringar och gissningar. Det vore förmätet att lova, men det är tillåtet att uppställa ideal och teckna riktlinjer. För Marie Bernays ser det ut, som om det kunde bli en uppgift för de vetenskapligt bildade kvinnorna att återställa den jämvikt mellan den objektiva och den subjektiva kulturen, den syntes av verk och mänska, som Holbach håller för ett kvinnligt könskaraktistikum men som torde vara den humana kulturens mogenhetsprov.

Textilkonst på Baltiska utställningen.

Så som med ingen annan art av konsthantverket ha vi blivit förtrogna med svensk textilkonst, alltsedan den verksamhet begynte, vilken till sitt mål satte "handarbetets förädling, konstnärligt, fosterländskt". Icke endast en, utan två äro de årliga uppvisningarna, såväl inom hemslojden som inom de textila konstanstalter, vilka gärna framvisa varje halvårs resultat. Tack vare ett avsevärt antal utställningar varje år bli vi alltså i tillfälle att iakttaga t. o. m. de finaste skiftningarna i den konstnärliga utvecklingen. Så snabbt har hittills denna fortgått, att helt få av dessa utställningar kunnat anses överflödiga. Nya vägar ha alltjämt utstakats och nya mål vunnits och varje nytt framvisande har

härigenom varit fullt och starkt berättigt. Knappast något folk har i samma grad som det svenska textila traditioner att uppbära; har det i urgamla tider vävts och sömmats i svenska hem, så fortlever denna traditionella utövning in i de senaste tiderna med en icke minskad, icke mattad styrka. Och stod denna utövning redan under de hedniska tiderna högt — de senaste fynden ha upplyst oss om att det måste hava varit så — har denna ståndpunkt under historisk tid bibehållits. Blott en gång hotade tråden att brista — under 1800-talsdekadensen, vilken väl står utan motstycke under de gångna århundradena. Ingen nu levande kan dock taga som sin äran att, där traditionens tråd ville brista, ha stärkt

och återknutit densamma. Denna handling, liggande öss helt nära i tiden — endast fyra tiotal av år skilja oss därifrån —, utfördes av ett redan gånget släkte. De nu levandes ära är att ha bragt verket framåt.

Glänsande i samma grad som 1909 års textiluppvisning är icke dess motsvarighet å Baltiska utställningen. Men fullt ut och i mycket hög grad fyller den sin uppgift: att för utlandet representera Sverige som ett högt stående textiltilland. Till detta ha bidragit främst flertalet av våra större konstanstalter: Handarbetets Vänner, Nordiska Kompaniets textilateljé (Thyra Grafström) och Svensk Konstslöjd, S. Giöbel; därnäst ett oväntat stort antal enskilda utövare, vilka bytt ut oljefärgen mot silke och garn, men dock troget hållit fast vid en målningsuttrycksmedel — de måleriska — och icke beaktat, att garn och silke kräva en dekorativ stil. Och slutligen våra hemslöjdsföreningar, vilka så gott som mangrant låtit sig representeras. Endast Dalarna, en av våra allra främsta hemslöjdsprovinser, felas så när som på Orsa.

Liksom övriga konstarter ha textilerna, dock ofta alldeles utan sovring, delats upp i de två väsentligen skilda grupperna konsthantverk och hemslöjd. Att i paviljongen för konsthantverk — genom segaste energi tillkämpad av Carin Wästberg och Erik Wettergren i stället för den erbjudna vida mindre förnäma platsen i industrihallen — inrymts de stora konstanstalternas textilier jämte flertalet hautelisser är fullt konsekvent; att i hemslöjdsavdelningen samlats såväl hemslöjd som en myckenhet konsthantverk:

möbler, keramik, smycken, hautelisser, järnsmide m. m., visar en ännu icke klar uppfattning av dessa begrepp. Ännu aldrig någonsin fullt klarlagda, borde de vid denna stora utställning ha skilts från varandra och representerats vart för sig; men gränsen dem emellan går icke som en tydlig linje mellan två områden, utan buktar sig in än på det ena, än på det andra området. — Konsthantverkare är den som, alltid arbetande för försäljning, tillverkar de med hans eget hem icke traditionellt sammanhörande föremålen: dyrbara möbler, prydnadsföremål av lera, smycken, ljuskronor, spetsar — för att taga exempel från utställningen. Hemslöjdare är den som, ursprungligen så gott som aldrig arbetande för försäljning, tillverkar de föremål, som av ålder brukats i hans hem. — Sin förklaring får den ofta egendomliga placeringen delvis däri, att en del av landsortens konsthantverkare utställt i sammanhang med sitt läns hemslöjd; så Peter på Myra sina järnljuskronor, under det Petrus Forsbergs tillhöra paviljongen för konsthantverk; så Rigmor Bövings keramik, under det att Tage Zickermans räknats bland konsthantverket. — Att tro att konsthantverket i skönhet, i fulländad teknik skulle stå före den konstnärliga hemslöjden vore ett stort misstag; samma grad av fulländning kan ernås av båda. Men den fullt svenska prägel, som kännetecknar vår hemslöjd, måste i hög grad fröjda och värma ett svenskt sinne, där konsthantverkets ofta internationella stil ej förmår framkalla annat än beundran.

Men med stolthet bliva vi varse, att å stora områden vårt textila konsthant-

verk är starkt svenskt egenartat, icke i en ansträngt sökt, utan i en organiskt framvuxen och mognad stil. Handarbetets Vänner, med denna utställning firande sitt fyrtonde år, äger inom de tre sällsynt vackert belägna, ordnade och belysta rummen det mest mogna, det mest fulländade av textil konst. Kapellet, smyckat med Engelbrektskyrkans paramenta och stora hamrade stakar, dessutom med Ellen Roosvals bilder i polykromerat träsnideri, är fyllt av den stilla högtidsstämning som tillkommer en dylik plats. Det inre höga rummet, starkt belyst uppifrån, dominerat av Olle Hjortzbergs stora tapet "Näcken", har en mäktig stämning av skimrande blågröna färger. Den yttre salen slutligen bär samma prägel av lugn och stark konstnärlighet. Principen för föremåls placering har gått ut på att åt varje föremål giva den avskildhet, som fullt låter det komma till sin rätt — samma princip för övrigt, som rätt vid konsthallens målningars och skulpturers placering. — Det är framför allt vävnader — i tapeter, bonader och mattor — som här framvisas. Rikast av konstsömnader äro de fyra mässhakarna och den stora praktfulla storen. Carin Wästberg, Maja Sjöström och professor L. I. Wahlman äro några av utställningens mest representativa namn.

Icke få hautelissevävnader äro utställda i Svenska Slöjdföreningens stora sal, även den — liksom Handarbetets Vänner, Svensk Konstslöjds och föreningen "Konsthantverks" utställningar — inrymd i paviljongen för konsthantverk. Så gott som samtliga dessa hautelisser äro förstlingsarbeten eller sina respekti-

ve konstnärers tidigare verk: Ossian Elgströms "Jubmal skapar jorden" och Ernst Norlinds "Flygande fåglar", båda verk av en säregen skönhet och ett mycket stort intresse. Sigrid Grünewalds knutna matta är av den art, att man med mycket stor förväntan motser hennes följande verk. I ett helt litet kapell är över ett nattvarldsdukat altare (av Maja Alwin) uppsatt Ingeborg Wettergrens Kristusbonad, ett verk av den djupaste och innerligaste skönhet.

"Konsthantverk" har helt få textilier. Av de Wallanderska hautelisserna står "S:t Göran och draken" betydligt efter "Jungfru Maria". Möbler och ett flertal broderier fylla dessa rum. Nordiska Kompaniet har i en särskild paviljong givit sin textilavdelning, ordnad som en rik interiör, den mest bemärkta platsen. Vävdapeter av linne äro infälda i väggarna; möblerna i holländska 1600-talsstilar och engelska 1700-talsstilar äro sällsynt vackra. Ett hems många småting, mattor, kuddar, dukar m. m., fylla den lilla utsökta interiören. Som intressantast av de många olika teknikerna står här spetsömnaden, av Thyra Grafström och Hilda Lilienberg införd från Italien och så omhuldad i den främmande jordmånen, att den redan efter få år fått frodig och stark växtlighet. En hautelissevävd beklädnad å samma avdelnings möbler av Carl Bergsten visar en färgglad men primitiv komposition. Annie Frykholm och Märtha Kristerson äro här jämte Hilda Lilienberg de främsta textilkonstnärerna. Å det väldiga utställningsområdet ligger på fjärran avstånd från den i förnäm avskildhet dominerande konsthallen med dess annex, paviljongen för konst-

hantverk, den stora industrihallen, där rikligt med utrymme givits åt den svenska hemslojden.

Den svenska hemslojdens flertal av föreningar har för något år sedan kallats in som medlemmar i det s. k. Riksförbundet. Varthän detta syftar, vari dess verksamhet bestått, är ännu på det hela taget okänt för den av hemslojdsfrågor intresserade svenska publiken. Det är, då man klart ser "Svensk Hemslojd" stora, ekonomiskt, kulturellt och konstnärligt djupt ingripande gärning, svårt att förstå behovet och nyttan av denna nya organisation. Ekonomiskt har den givit ett gott stöd åt de olika hemslojdsföreningarna, men hade inte "Svensk hemslojd" lika väl kunnat giva detta stöd? — Någon konstnärligt djupt ingripande verksamhet har man svårt att spåra i de "Riksförbundet" underlagda olika hemslojdsavdelningarna; konsthantverk och hemslojd äro där brokigt blandade om varandra, och den konstnärliga hållningen är här och där långt ifrån den rätta.

Bland detta förbunds anhängare uppträder "Jämtslöjd" med en utmärkt vackert stämd interiör, vars möbel av arkitekt Wallberg är sällsynt vacker. Man förvånar sig över de många vävnadernas genomgående bruna färg — är detta den ursprungliga färgställningen för vävnaderna i en provins, där Storsjöns blänkande vatten är milsvitt, där ljusa bygder öppna sig mellan de mörka bergen? En så dyster färgskala hör annars till sällsyntheterna i vår allmogekonst. Eller har man förvanskat ursprungligen friska och glada färger? Ryorna äro här som nästan överallt

praktfulla. För första gången uppträder här Härjedalens hemslojdsförening; möbler, vävnader m. m. ha noga kopierats efter äldre föremål. De båda rika Smålandsavdelningarna äga fullständig högreståndsprägel. En av möblerna anses visserligen kunna försvara sin plats därmed, att den är tillverkad av en "hemslojdare". Malmöhus län har att framvisa en bländande prakt: en interiör med rikt skurna och målade möbler och en stor avdelning, där flamskdynor och flamsktäcken av underbar skönhet smycka väggarna. Hålsömmar och spetsar finnas i mycket rikt urval i denna avdelning. I kopieringens stora konst har man nått den allra största skicklighet. Umeå läns hemslojd visar träkärll, konstfullt snidade av rötter, jämte arbeten av renhorn; konstnären till detta är en fattig nybyggare, som ypperligt behärskar sitt vackra material. Gästrike-Hälsingeslöjd har blivit det gemensamma namnet för detta läns många hemslojds-magasin. Bollnäsavdelningen är rik på vävnader. Hudiksvallsavdelningen har vackra genombrutna arbeten m. m. Gästriklands hemslojd, endast två år gammal, har under denna tid medhunnit ett gott och betydande arbete. Medelpads och Örebro nybildade föreningar visa goda ansatser; Öland och Halland liksom Värmland visa ypperliga interiörer. Ängermanland har bl. a. en utomordentligt ståtlig uppvisning handvävda lärfter av handspunnet garn.

Svensk Hemslojd uppträder dels med en större sal, dels med komplex av tre rum för Kristianstads och Blekinge län.

Blekinge hemslojd, på en gång förnäm och tjusande, återser man med glädje.

Det stora mellersta av de tre rummen har karaktär av en ljus och glad herrgårdsmatsal med sin vackra möbel av polerad björk (Tage Zickerman) och sina i väggarna infällda broderade tapeter, till vilka 1820- och 30-ta'ens broderade hängkläden tagits som förebild. Ett av rummen representerar de många yrkena i fattigare bygder; laggkärl av utsökt beskaffenhet, präktiga korgar av mångahanda slag, järnsmide, lergods m. m. har man här inrymt. Taket är smyckat med luftiga festoner av kustbornas nät. Det tredje rummet visar vävnader i mängder, "kavringen" (ryan) och underbart förfinade "bänkalängder", dynor och täcken. I de öppnade kistorna ligga staplade bolstrar och dynor i de vackra linnevävda och mönstrade Blekingevävnaderna. Kristianstads läns utställning har samma anordning av tre rum: det mellersta ett herrgårdsrum, där å möbelen på ypperligt sätt anpassats ett skänks broderi och där de vävda tapeterna komponerats i anslutning till äldre vävnader; de båda andra fyllda av skånska vävnader, hålsömmar och spetsar, genombrutna sömnader, präktigt lergods, järnsmide m. m. En genomgående utmärkt konstnärlig hållning är betecknande för såväl den blekingska som Kristianstadsslöjden.

I den stora, utomordentligt vackra och rymliga salen, över vilken Svensk Hemslöjd förfogar, äro utställda möbler, mattor och spetsar. Åt Elsa Gullbergs förnämligt-graciösa lilla björkmöbel med rotingsitsar har givits den förnämsta platsen. Mattorna, vilka Svensk Hemslöjd under sista året främst lagt an på, äro komponerade i närmaste anslutning

till äldre vävnader. Märtha Måås-Fjetterström har förnämligast haft dessa om hand, under det att Elsa Gullberg komponerat mera självständigt. Samtliga rödlakansvävda och i dämpade färger, äro dessa mattor bland det präktigaste utställningen har att bjuda. Med utsökta spetsar uppträda här Vadstena spetskolor, fru Hilda Lilienberg och spetsknyppleskor i Vadstena, bland dem Hanna Larsson.

En helt liten, kapellartad inbyggnad med vitkalkade väggar smyckas av en av utställningens märkligaste vävnader, Märtha Måås-Fjetterströms "S:t Göran och draken". Framställningen i milda och klara färger, överlägsen som komposition, äger ett medeltidsverks djupa andakt och underbart betagande stämning. Sällsynt vacker framstår vävnaden mot den vita väggen, och man känner, att en kyrka vore dess rätta plats. Av samma konstnärinna är den ypperliga mattan i flossa, där åt den å skånska vävnader ofta förekommande hjorten givits en sådan framställning, att ens tankar föras tillbaka till de persiska djurmattorna, där den kinesiska "kilin" gör sina höga hopp.

Som ovan antytts, bjuder denna utställning icke på något avsevärt nytt. Men de utställda svenska textiliernas stora skönhet, utsökta beskaffenhet och starkt egenartade karaktär komma att giva utlänningarna det bästa bevis på vilken hög rang Sverige intar i textilt avseende.

Elisabeth Thorman.

Notiser från bokvärlden.

Äventyrens land. Noveller och skisser av *Marika Stjernstedt*. Albert Bonniers förlag.

Man sitter en dag och talar om sin barndom. Det ena minnet efter det andra dyker upp. Små, obetydliga tilldragelser, men vilka ofta av en oförklarlig orsak äro alldeles särskilt levande i erinringen, verkliga, stora händelser, som kanske skymta helt ottydligt. I det hela lever man själv upp sådan man var i de tidiga dagarna, med barnets nästan obegränsade förmåga att fröjdas och lida intensivt.

Så har *Marika Stjernstedt* skrivit "Äventyrens land". Det vore inte rätt att söka något särskilt djup i dessa barndomsminnen, det är alldeles nog, att de kännas verkliga och att det är barn, som där tänka och tala.

För övrigt finns där episoder, som verkligt starkt lysa inåt i barnets själsliv. "Gumman i kojan" är en sådan. Skada att förf. minskar verkan av den genom att säga, att livet den kvällen gav barnet en läxa ur sin svåraste lärobok.

Boken har två avdelningar, den andra handlar inte om barn. Man skulle ej haft något emot om den gjort det.

Kriget — det förgångna, freden — framtiden av *Charles Richet*. Bemyndigad översättning av *Hannes och Efraim Sköld*. Albert Bonniers förlag.

Utan tvivel är det ett experiment att i dessa dagar låta översätta *Charles Richet*s bok. För att lugna dem, som till äventyrs frukta, att "Kriget — det förgångna, freden — framtiden" utgör ett led i agitation mot framlagda härordningsförslag, vill jag emellertid skynda att kon-

statera, att förf. bestämt uttalar sig mot avvärning eller minskade rustningar, innan det finns en stark internationell juridisk författning, som skyddar nationernas rätt.

Men boken har *Charles Richet* skrivit, därför att han tror på att en sådan internationell juridisk organisation skall kunna upprättas och därför att han anser, att kriget måste och kan avskaffas.

Det känns särskilt ljuvligt att höra åsikten urgeras för närvarande. I dessa försvarsviljans och fosterländskhetens upprörda tider kan det hända, att även de, som veta att de ej vilja krig, glömma, att bakom det närmast liggande målet finns ett helt annat att sträva mot, realiserandet av principen att även folken emellan skall rätt och icke styrka vara bestämmande.

Richet är ingen i molnen svävande utopist, och det skulle falla sig svårt att inränga honom bland de s. k. "fredsfären". Han har siffror att komma med, när han vill visa det ändamålslost gräsliga i kriget, och han är särdeles klar och redig i argumenteringen. Hans vetenskaplighet kan inte häller bestridas, — den är ju dessutom fastslagen genom Nobelpris.

Det är också i vetenskapens namn han pläderar för att järnets tidsålder äntligen skall vara förbi. Han tror — fromt nog — på att vetenskapen kan bidra till mänsklighetens lycka, och därför begär han, att energi och intelligens, möda och penningar, som hittills slösats på kriget, skola komma den till tjänst — för att förvandla mänskorna "från slavar under materien till materiens behärskare".

E. K—n.

Insända böcker.

P. A. Norstedt & Söner: **Studier i själsläkekonst** av *Poul Bjerre*.

Albert Bonnier: **Nordiskt och klassiskt. Aforismer** av *Vilhelm Ekelund*. — **Äventyrens land**. Noveller och skisser av *Marika Stjernstedt*. — **Vindspel** av *Sigrid Backman*. — **Synd**. Kammarspel i två akter av *Nils-Magnus Folcke*. — **Knock me down**. Helsingforsnoveller av *Ture Janson*. — **De blinda av en blind**. Av *Maurice de la Sizeranne*. Övers. av Elin Hök. — **Damernas bok om skönhetsvård** av *Marie Pio*. Övers. av Betty Wagner. — **Svenska kvinnor från skilda verksamhetsområden**. Biografisk uppslagsbok, utarbetad av *Walborg Hedberg* och *Louise Arosenius* på uppdrag av Årsta-utställningens centralkommitté. — **Jakt på djur och människor** av *Aage Madelung*. — **Jean Christophe** av *Romain Rolland*. III. **Ynglingen**. Övers. av Louise Åkerman. — **Tschun**. Roman från Kinas vårbrytning av *Elisabeth von Heyking*. Övers. av Ernst Lundquist. — **Det lyckliga valet**. Komedi av *Nils Kjer*. Övers. av August Brunius.

Wahlström & Widstrand: **Lifvets bejakande**. Några tankar om viljan och kärleken av *Leon Ljunglund*.

A.-B. Framtiden: **Två radikaler**, **G. K. Chesterton** och **H. G. Wells** av *Ernst Wigforss* (D. Y. G.-Laboremus skriftserie IV.) — **Folketro och sägner** upptecknade i Skåne av *Eva Wigström (Ave)*.

Prenumerantsamlare för Hertha

erhålla fördelaktiga villkor. För var femte prenumerant lämnas en gratisårgång av tidskriften. Närmare uppgifter: lysningar lämnas å :-:-

Herthas expedition,

48 Klarabergsgatan, Stockholm.
Allm. T. 48 16, Riks T. 27 62.

HERTHA

Tidskrift för den svenska kvinnorörelsen, utgiven av **Fredrika-Bremer-Förbundet**.

Redaktör: **Ellen Kleman**.

Förbundsmedlemmar erhålla tidskriften till ett pris av kr. 2:— varvid prenumeration sker direkt genom **Fredrika-Bremer-Förbundets byrå**, 48 Klarabergsgatan, Stockholm. **Icke-förbundsmedlemmar** prenumerera å närmaste postanstalt eller i bokhandel. Pris för postupplaga: $\frac{1}{2}$ år kr. 5:—; $\frac{1}{4}$ år kr. 2:75. — Lösnummer 35 öre. **Redaktion och expedition**: 48 Klarabergsgatan II, Stockholm. **Redaktionstid**: måndagar, onsdagar och fredagar kl. 1—3. Allm. T. 48 50, Riks. 27 62. **Expeditionen**: kl. 11—4 varje söckendag. Allm. T. 48 16, Riks. 27 62.

Annonsering genom F. Englunds Boktryckeri, 40 Drottninggatan, Stockholm.

Fredrika-Bremer-Förbundets Byrå, Klarabergsgatan 48,
Stockholm 6.

Upplysningsavdelning.

Platsförmedlingsavdelning.

Allm. Tel. 48 50, Rikstel. 27 62, Allm. Tel. 48 16.

Fredrika-Bremer-Förbundets Sjuksköterskebyråer.

i **Stockholm**: Tunnelgatan 25. Allm. Tel. 82 11, Rikstel. 68 98.

i **Göteborg**: N. Fogelbergsgatan 5. Rikstel. 61 87.

**Johanna Brunssons
Praktiska Konstvävnadsskola**
Kungsgatan 70, Stockholm

Emottager elever och meddelar undervisning i alla sorters konst- och enklare vävnad. Prospekt på begäran.

Beställningar utföras å alla slags konst- och enklare vävnader. Bästa kvalitet. Billigaste pris.

Vävstolar med tillbehör samt garner tillhandahålles. Biträder med vävars uppsättande i hemmen.

Beställnings- och föreljningslokaler:

70 Kungsgatan 70 | Klarabergsgatan 21
Allm. 437 - Riks Norrm. 363 | Allm. 10159 50

Inkokningsapparater
från kr. 7:— pr styck

Färdiga Konservglas
finnes ständigt i lager

Specialpriskurant sändes på begäran

A. B. BRISING & FAGERSTRÖM

24 Regeringsgatan, Stockholm.

49

A.-B. Nordiska Kompaniet.

Textilafdelningen Thyra Grafström, Stockholm

Permanent utställning av färdiga och påbörjade arbeten samt material. Råd vid inredning av våningar m. m.

Undervisning

i Italiensk spets- och annan konstsöm.

Ständigt på lager därtill hörande material:

Svensk, Fransk och Bömisk Spetsråd. Rikhaltigt urval av Spetsmönster.

40

FÖR KAPITALISTER, särskilt fruntimmer, har det länge varit ett önskningsmål att kunna överlämna vården av sina värdepapper och skötseln av sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet av det anförtrodda uppdraget ävensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatavdelning

(Lilla Nygatan 27, expeditionstid 10—4),

som under garanti av **Stockholms Enskilda Bank** åtager sig vård och förvaltning av enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatavdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatavdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenten influtna medel. Vidare efterser Notariatavdelningen utlottningar av obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blivit utlottad, samt lämnar förslag till ny **placering** av det ledigblivna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatavdelningen, underrättar Notariatavdelningen gäldenären därom att räntorna å inteckningarna skola till avdelningen inbetalas, varefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatavdelningen, att inteckningarna bliva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos avdelningen deponerad inteckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter **Stockholms Enskilda Bank** därigenom uppkommen skada.]

Förvaringsavgift: 50 öre för år per 1,000 kronor av depositionens värde, dock ej under två kronor.

12

Husqvarna

Symaskiner

äro helt och hållet tillverkade inom landet, kunna i afseende på konstruktion, hållbarhet samt lätt och tyst gång icke blott mäta sig med utan överträffa äfven de bästa utländska samt äro oomtvistligen billiga i förhållande till sin kvalitet.

OBS!

Förmånliga
afbetalningsvillkor.

31

53.000 par Skor!

4 par skor för endast 10 kr.!

På grund af att några stora skofabriker råkat i penningförlägenhet, har jag erhållit i uppdrag att realisera ett stort parti skor betydligt under tillverkningspriset. Jag försäljer därför *2 par herr- och 2 par damsnörskor, i brunt eller svart läder, högeleganta, af nyaste facon, storlek efter nr eller centimetermått.*

Alla 4 paren kosta endast 10 kr.

Försändas pr efterkraf från
J. KLUGER, Krakau
Sebastyana 16, A 1888.

Ombyte och återbetalning medgifves.

48

SCHACKLITTERATUR

---

av de främsta svenska
författare erhålles från

F. ENGLUNDS FÖRLAG
Drottninggatan 40 - Stockholm.

Husqvarna

Central Bobbin Symaskiner

utmärka sig genom utom-
ordentligt lätt gång, mycket
stor hastighet, korta nålar,
stor hållbarhet mot slitning
och stor spole. Arbeta där-
för alltid till ägarens be-
lätenhet.

*En svensk symaskin
bör finnas
i hvarje svenskt
hem.*

Innehåll:

Kvinnornas slott. I. Av *Karin Holmgren.*

Fredrika-Bremer-Förbundets verksamhet år 1913.

Av *Axianne Thorstenson.*

Liciums utställning i Konstakademien. Av *Gerda Boëthius.*

Glimtar utifrån.

Textilkonst på Baltiska utställningen. Av *Elisabeth Thorman.*

Notiser från bokvärlden.

F. ENGLUNDS BOKTRYCKERI
:-:   **DROTTNINGGATAN 40**   :-:

Utför allt slags föreningstryck.
Smakfullt arbete och facila priser.

Sigrid Hansén

29 Västerlångg. - Drottningg. 53

Rekommenderar nyheter för säsongen:

=====
Promenaddräkter
Kappor & Kjolar
=====

Solida kvalitéer - Billiga priser.